

**GDE JE (NE) STALA OMLADINSKA POLITIKA U
SRBIJI?**
akciono istraživanje

Darko Marković

SAŽETAK

Tekst koji je pred Vama nastao je na osnovu akcionog istraživanja izvedenog u okviru projekta «Zato što je meni važno!». Osnovni ciljevi ovog projekta Grupe «Hajde da...», bili su osnaživanje mladih i podrška razvoju omladinske politike u Srbiji. U svom prvom delu, tekst nudi prikaz trenutne situacije u oblasti omladinske politike u Srbiji, kao i prezentaciju najnovijih rezultata izrade indikatora za procenu omladinske politike u okviru Saveta Evrope.

U nastavku možete pročitati kako je izvedeno akciono istraživanje u sklopu projekta «Zato što je meni važno!» i šta je to što mladi iz Subotice, Pančeva i Nove Varoši očekuju od državnih institucija za mlade na lokalnom i nacionalnom nivou.

Na samom kraju, možete pronaći listu preporuka Grupe «Hajde da...» za razvoj omladinske politike u Srbiji.

UVOD (ili o omladinskoj politici u Srbiji danas)

Da li znate da je Srbija jedna od retkih zemalja Evrope u kojoj ne postoji nacionalna omladinska politika, kao ni Ministarstvo za omladinu? Nažalost, usled stalnih političkih previranja, na nacionalnom nivou, u ovom trenutku, veoma smo daleko od jasne državane strategije za omladinu.

Odsek za omladinu, u okviru Ministarstva prosvete i sporta, incirao je u novembru 2002.g. proces razvoja Nacionalne strategije za mlade¹. Iako starteški dobro postavljen i u skladu sa preporukama Saveta Evrope, ubrzo nakon parlamentarnih izbora u decembru 2003. godine i izbora nove Vlade, ovaj proces je politički blokiran.

Jasno je da se, u ovom trenutku, za Vladu Republike Srbije pitanja omladine i omladinske politike ne nalaze se na listi prioriteta. O ovome svedoči i nepostojanje budžetskih sredstava za finansiranje omladinskih inicijativa, projekata i razvoja omladinske politike u budžetu Republike za 2004. godinu².

Jedina svetla tačka u ovoj oblasti se događa na teritoriji Vojvodine, gde je, zahvaljujući naporima Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, proces razvoja Akcionog plana za omladinu na pokrajinskom nivou u svojoj završnoj fazi.

U periodu od 2002-2003.g. izvedeno je nekoliko relevantnih istraživanja³ o životu mladih u Srbiji, koja pružaju dobru osnovu za razvoj omladinske politike u našoj zemlji.

¹ Odsek za omladinu (2002): Pismo o namerama, broj: 336-00-4/2002-05, Ministarstvo prosvete i sporta, Beograd

² Ministarstvo finansija (2004): Zakon o budžetu Republike Srbije za 2004. godinu, Beograd
<http://www.mfin.sr.gov.yu/>

³ UNICEF (2002), PRONI (2002), Savez izviđača Vojvodine (2003)

Istovremeno, članstvo Srbije i Crne Gore u Savetu Evrope podrazumeva i primenu više konvencija i povelja na nacionalnom nivou. Jedan od najvažnijih dokumenata iz ove oblasti je, svakako, Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou, Saveta Evrope.

U Srbiji ne postoje ni Omladinski saveti konstituisani na način na koji je to uobičajeno u Evropi. Postoje samo organizacije sumnjivog legitimiteta koje nose ovo ime, ali koje predstavljaju «nedovoljno transformisane strukture iz socijalističkog perioda», sa svim negativnim administrativnim nasleđem. U ovoj oblasti tek predstoji restrukturacija na novim osnovama i prema važećim evropskim standardima.

O OMLADINSKOJ POLITICI U EVROPI

Prema savremenom razumevanju omladinske politike razvijenom u okviru Saveta Evrope i Evropske Unije, nacionalna omladinska politika predstavlja celovitu, sveobuhvatnu i kros-sektorijalnu državnu strategiju za unapređenje kvaliteta života mladih. Politika za omladinu predstavlja svojevrsni «ugovor» između države i mladih, koji nastaje u konsultativnom (partnerskom) odnosu vlade, nevladinog sektora i samih mladih. Aktivna participacija mladih predstavlja okosnicu svake omladinske politike. Mladi i omladinske organizacije treba da aktivno učestvuju kako u kreiranju, tako i u implementaciji omladinske politike na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Na Ministarskoj konferenciji Saveta Evrope u Solunu (održanoj od 7-9. novembra 2002.g.), Ministri za mlade zemalja članica obavezali su se da će osigurati uslove za uspostavljanje *punog partnerstva* sa mladima i omladinskim organizacijama u procesu razvoja i implementacije nacionalnih strategija za mlade.

Prema preporuci Evropskog omladinskog foruma, omladinska politika ne bi trebalo da tretira mlade «kao problem koji treba rešavati, već kao važan nacionalni resurs i da izrazi načine na koje će mladi ljudi prepoznati svoje potencijale kao građani»⁴ koji mogu aktivno doprineti društvenom razvoju.

Podsticaj razvoju omladinske politike u evropskim zemljama dat je kroz Belu knjigu Evropske komisije⁵ (2001), kao i kroz više dokumenta Saveta Evrope, poput Evropske povelje o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou (2003).

Sadržina omladinskih politika je specifična za svaku evropsku zemlju, ali većina tema može se grupisati u 4 glavne oblasti:

- obrazovanje
- socijalna uključenost i ravnopravnost
- aktivno građanstvo i participacija
- sigurnost, zdravlje i blagostanje mladih

U cilju formulisanja smernica za razvoj omladinske politike, kao i za evaluaciju postojećih strategija za mlade, Ekspertska grupa Saveta Evrope

⁴ Evropski omladinski forum, CARE International (2003): Priručnik za omladinski rad, Banja Luka

⁵ European Commission (2001): White Paper – A new impetus for European youth, Brussels

radila je na izradi indikatora i standarda za nacionalne omladinske politike u Evropi. Rezultati ovog procesa objavljeni su u finalnom izveštaju ove grupe⁶.

Ova ekspertska grupa vidi omladinsku politiku *kao proces u pravcu povećanja i unapređenja različitih «paketa društvenih mogućnosti» za mlade ljude.*

Ovi «paketi» su:

1. Obrazovanje: učenje tokom čitavog života, (ne)formalno obrazovanje i obuka, društveno priznanje veština i kompetencija stečenih u neformalno-obrazovnom sektoru. – Treba povećati broj mladih ljudi koji su uključeni u proces učenja tokom čitavog života, kroz formalno ili neformalno obrazovanje, bez obzira na njihov pol, socijalno i kulturno poreklo. Kvalifikacije stečene u strukturisanom i planiranom neformalnom obrazovanju treba da budu prepoznate i priznate kao deo učenja tokom čitavog života.

2. Pristup savremenim tehnologijama - Treba povećati broj mladih ljudi koji imaju pristup savremenim tehnologijama i koji su adekvatno obučeni da ih koriste za sopstvenu dobrobit.

3. Stručno savetovanje i profesionalna orijentacija – Treba povećati broj mladih ljudi u zemljama članicama koji imaju mogućnost da dobiju stručni savet prilikom izbora sopstvene profesije.

4. Informacije – Treba povećati broj omladinskih informativnih centara, specijalnih informativnih emisija za mlade u medijima, kao i broj info-punktova za mlade u svim zemljama članicama. Takođe, treba povećati i broj mladih ljudi koji su direktni korisnici ovih usluga.

5. Mogućnost socijalne i zdravstvene zaštite - Treba povećati broj mladih ljudi koji biraju zdrav stil života. Takođe, treba povećati mogućnosti za dobijanje saveta i pomoći u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite.

6. Stanovanje – Treba povećati broj lokalnih vlasti, koje, u saradnji sa republičkom vladom, rade na planskom rešavanju stambenog pitanja mladih

7. Zapošljavanje – Treba povećati broj mladih ljudi koji imaju mogućnost da rade i da za taj rad budu adekvatno plaćeni.

8. Mobilnost i putovanje – Treba povećati mogućnosti mladih da putuju i tako obogate sopstveno životno i interkulturalno iskustvo ili steknu različite profesionalne kvalifikacije.

9. Pravda i prava mladih – Treba povećati broj država članica koje u svom zakonodavstvu imaju posebne zakone koje se tiču mladih, kao i praksu pravnog sistema za omladinu.

⁶ Council of Europe (2003): Experts on Youth Policy Indicators, third and concluding meeting - Final Report, Strasbourg

10. Mogućnosti za participaciju i aktivno građanstvo – Treba povećati broj mera republičkih ili lokalnih vlasti, usmerenih na pružanje «prostora» mladima da deluju kao aktivni građani, da aktivno učestvuju u javnom životu i koriste svoje pravo da iskažu sopstveno mišljenje i da se udružuju.

11. Zabavni, kulturni i društveni sadržaji za mlade – Treba povećati mogućnosti da mladi ljudi budu korisnici zabavnih i kulturnih sadržaja, kao i mogućnosti da postanu aktivni u društvenim i volonterskim aktivnostima.

12. Sport – Neophodno je unaprediti uslove za sportske i rekreativne aktivnosti za mlade ili ih stvoriti tamo gde u ovom trenutku ne postoje.

13. Omladinske razmene i internacionalno iskustvo – Mladim ljudima treba omogućiti da putuju još u ranoj mladosti, a treba povećati i broj mladih ljudi koji su učestvovali u omladinskim razmenama (usmerenim kako na sticanje znanja, tako i na sticanje praktičnog iskustva).

14. Sigurno životno okruženje – Treba smanjiti broj mladih ljudi koji su bili žrtve kriminala ili nasilja, kao i broj mladih ljudi izvršilaca nasilnih radnji.

Ovi indikatori bi trebalo da ukažu na to šta zemlje članice Saveta Evrope rade za svoje mlade ljude i na koji način to čine.

Ukoliko dođe do razvoja nacionalne politike u skladu sa evropskim standardima, kao što bi to trebalo da bude slučaj u Srbiji, ovi indikatori mogu biti važne smernice na tom putu. Naravno, treba podvući da konačna verzija nacionalne strategije za mlade treba da uvažava kako potrebe mladih, tako i kulturološki specifičnu realnost života mladih u zajednici.

O PROJEKTU GRUPE «HAJDE DA...»

Projekat za mlade «Zato što je meni važno!», Grupe «Hajde da...», predstavlja još jedan doprinos procesu razvoja omladinske politike u Srbiji. Namera nam je bila da, ovog puta kroz akciono istraživanje (istraživanje izvedeno u toku radioničarskog rada na ličnom osnaživanju 3 grupe mladih), sakupimo korisne informacije «iz prve ruke». Koje su to teme koje najviše brinu/inspirišu mlade u Srbiji danas? Koja očekivanja mladi u ovoj zemlji imaju od odgovornih ljudi na lokalom i nacionalnom nivou? Kakve ideje mladi mogu da ponude?

U toku jednogodišnjeg projekta, kao prva faza izveden je tromesečni psihološko-edukativni **Program ličnog osnaživanja mladih** iz 3 grada. Budući da je realnost da živimo u multikulturalnom društvu, kao i da oblast omladinske politike uređuje i oblast kulturnih prava i interkulturalnih procesa među mladima, sa namerom smo odabrali baš 3, po svojoj multietničnosti, specifična grada – Suboticu, Pančevo i Novu Varoš. Program ličnog osnaživanja zasnovan je na savremenim metodološkim principima kvalitetnog neformalnog obrazovanja za mlade i podrazumeva: dobrovoljno učešće u ovom procesu, korišćenje participativnih metoda u radu, negovanje kooperativnosti u grupi, iskustveno učenje i usmerenost procesa na onog koji uči (eng. learner-centeredness). Neformalno obrazovanje ne treba razumeti kao opoziciju formalnom obrazovanju (onom koje se događa u školama), već

kao njegovu dopunu koja zbog svoje fleksibilnosti, praktičnosti i povezanosti sa «stvarnim životom», često sa mnogo manje resursa, postiže dogotrajnije efekte.

Neka od prethodno navedenih istraživanja o životu mladih u Srbiji pokazala su da mladi poseduju akumuliranu energiju za društveni aktivizam, ali da često ne znaju kako da je kanališu; političke partije ih ne privlače, a o drugim vidovima društvenog aktivizma nemaju dovoljno informacija.

Upravo zato, Grupa «Hajde da...» odabrala je metod **akcionog istraživanja**, koji istovremeno radi i na boljem upoznavanju problema i na njegovom rešavanju. Ovo akciono istraživanje izvedeno je u okviru programa ličnog osnaživanja mladih, sa idejom da će mladi ljudi, tek kada im se poveća svest o sopstvenim kapacitetima i slabostima, kao i mogućnostima i preprekama u okruženju, dati relevantne inpute za razvoj omladinske politike u Srbiji. Tokom tri meseca rada, treneri-istraživači prolazili su sa svojim grupama proces istraživanja identiteta i vrednosti mladih, njihovog odnosa prema mogućnosti promene, kreiranje ličnih i društvenih vizija. Specifičnost Programa ličnog osnaživanja leži u njegovoj zasnovanosti na principu osveščivanja i fokusiranja na sopstvenu viziju, umesto uobičajenog «zaglavlivanja» u problemima i preprekama. Tek kada smo u kontaktu sa svojom vizijom i kada imamo svest o svim opcijama, možemo dati valjane odgovore na pitanja: šta je to što očekujemo od sebe, od drugih, od države, od budućnosti. Za većinu mladih ljudi iz ovih grupa ovo je bio prvi put u životu da na jedan strukturisan i konstruktivan način razmišljaju o ovim temama.

Ovaj proces, izveden sa tri grupe mladih ljudi iz Subotice, Pančeva i Nove Varoši, od marta do maja 2004.g., nastavljen je na **Letnjem omladinskom kampu «Alatke za akciju»**. Cilj kampa je bio da ovim mladim ljudima omogući da steknu neke konkretne leaderske veštine (pregovaranje, javno zastupanje, rad sa medijima, projektno planiranje i upotreba umetničkih tehnika u društvenom aktivizmu), koje mogu upotrebiti da se izbere za svoje ideje u svojoj lokalnoj zajednici, a i šire.

ŠTA JE MLADIMA U SRBIJI VAŽNO?

Radeći sa mladima na Programu ličnog osnaživanja, prikupljeni su i podaci koji odlikavaju očekivanja ovih mladih ljudi od odgovornih ljudi/institucija za kreiranje omladinske politike, kako na nacionalnom, tako i na lokalnom nivou.

KVALITETNO (NEFORMALNO) OBRAZOVANJE

«Dopalo mi se što smo svi različiti, a ove radionice su nam pomogle da razmenimo mišljenja i budemo (jedinstvena) grupa».

Mladi sa kojima smo radili svesni su značaja obrazovanja, ali su istovremeno veoma nezadovoljni kvalitetom školovanja koje nudi formalno-obrazovni sistem u ovom trenutku. Kada pomisle na svoje redovno školovanje, prve asocijacije koje većina mladih iz ove tri grupe ima su: promena, poboljšanje, reforma, boljitak.

Kada razmišljaju o pristupu koji bi eduktori (nastavnici, profesori, treneri) koji rade sa mladima trebalo da imaju, možemo čuti izjave poput «Da

razumeju potrebe mladih kao i njihov sistem vrednosti». Takođe, ono što se može čuti je potreba da postoji više srednjih škola i fakulteta u manjim gradovima, a da cene školovanja budu niže.

Kada je neformalno obrazovanje u pitanju (sa kojim je većina ovih mladih ljudi imala prvi susret u našem Programu ličnog osnaživanja), naši mladi kažu da je način rada koji se neguje u neformalnom obrazovanju veoma dobar za rad sa mladim ljudima («trebalo bi da je i češći»). Ono što im se posebno dopalo u ovom načinu rada je «razmena iskustava, sloboda mišljenja i izražavanja», kao i opuštena atmosfera i timski rad.

PARTICIPACIJA

«Da sam ja ministar za mlade uradio bih samo jednu stvar – poslušao bih ih!»

Naši učesnici iz, sva tri grada, gotovo jednoglasno traže više prostora za participaciju u društvu, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou. Ovaj prostor ne podrazumeva samo prostor u fizičkom smislu (koji je posebno važan grupi iz Pančeva), već, pre svega, prostor za društveni aktivizam i aktivno građanstvo.

Jedan učesnik iz Nove Varoši kaže: «Predsednik Opštine bi trebalo da sasluša sve što želimo da kažemo vlasti i da nam pomogne da se bolje organizujemo». U sličnom tonu i drugi učesnici izjavljuju da bi «mladi ljudi trebalo da imaju pravo glasa», da «Vlada treba da ih razume i da im mogućnosti da pokušaju» i da «Mladi ljudi treba da istraju u borbi za svoja prava». Mladi iz Pančeva kažu da bi opštinske vlasti «trebalo da odrade jednu temeljnu anketu i vide šta je to što mladi žele», kao i «da formiraju posebnu grupu ljudi zaduženih za mlade», a mladi iz Subotice poručuju predstavnicima vlasti da bi trebalo da «samim mladima pruže mogućnost da urade nešto pozitivno za sebe». Na lokalnom nivou, svoja participativna prava mladi traže i u oblasti kreiranja omladinske politike, za koju kažu da «treba da bude ravnopravna, prilagođena potrebama i interesovanjima mladih».

PODRŠKA INOVATIVNOSTI I KREATIVNOSTI MLADIH

«Društvo treba da ima razumevanja za mlade i njihove ideje.»

Više razumevanja od strane društva i «sveta odraslih», potrebno je našim mladima naročito u oblasti stvaralaštva i podrške njihovim kreativnim idejama. Ovaj deo svog života mladi vide kao prostor za samo-ostvarenje, a izostanak podrške (razumevanja i finasija) jako ih frustrira. Jedna učesnica iz Pančeva kaže: «Društvo treba da je otvoreno za nove ideje, čak i po cenu rizika da nešto od toga ne uspe. Mislim da je vrlo bitno pružanje podrške i motivisanje mladih na bilo kakav kreativan rad koji bi njima živote, u krajnjem slučaju, učinio lepšim».

Možda bi predstavnici vlasti i civilnog sektora mogli da razmisle o kreiranju posebnih edukativnih programa za razvoj stvaralaštva mladih i kanalisanje kvalitetnih ideja u konkretne akcije.

✚ BUDŽET ZA MLADE I OMLADINSKE PROJEKTE

«Povećao bih budžet za nevladine organizacije – 3 puta!»

Podrška je važna, ali naši mladi ljudi svesni su da ona mora da bude i finansijska. Većina mladih trenutno ne vidi mogućnosti za finansiranje omladinskih projekata i inicijativa. Od lokalnih i republičkih vlasti, mladi iz sva tri grada očekuju formiranje posebne «budžetske stavke za finansiranje omladinskih projekata», jer, kako kaže jedan učesnik: «Uz dovoljno sredstava i podršku odgovarajućih struktura, možemo da pomognemo svom gradu da shvati šta je nama bitno».

✚ ZABAVA, DRUŽENJE I SPORT

«Bar jedan dan u sedmici bih proglasio za – Dan dešavanja!»

Mladima iz Nove Varoši sportske aktivnosti su veoma važne i kao jedno od svojih velikih očekivanja od lokalnih vlasti većina članova ove grupe navodi «izgradnju sportske hale» u gradu. Mladi Pančevci očekuju od predstavnika lokalne vlasti da pomognu u razvoju bogatije ponude mesta za zabavu mladih. «Napravila bih mesta za izlaske za svačiji ukus i mnogo dobrih prostora za svirke», kaže jedna učesnica. Mladi Subotičani bi voleli da u svom gradu vide jedan pravi Omladinski centar, više novih omladinskih klubova i kafiće u koje bi mogli svi da izlaze. Preporuka jedne od učesnica glasi: «Podstakla bih mlade da žive aktivno, više druženja, upoznavanja i sporta».

✚ ZDRAV STIL ŽIVOTA I EKOLOGIJA

«Smanjio bih narkomaniju (kada već ne može da se ukloni).»

Prema mišljenju mladih iz sva tri grada, narkomanija je jedan od najozbiljnijih problema sa kojim se suočavaju mladi u Srbiji danas. Zanimljivo je da većina naših učesnika inicijativu za prevenciju narkomanije očekuje ne od lokalnih vlasti, već od republičke Vlade. Pitanja životne sredine, sasvim očekivano, naročito su važna mladima iz Pančeva. Ova grupa razvila je sopstveni originalni projekat, koji bi volela da predstavi opštinskim vlastima. Projekat se sastoji u uređenju Narodne bašte i njene transformacije u mesto «gde biste mogli da dođete na izlet, pogledate neku lepu svirku, izložbu ili predstavu». Jedan od učesnika kaže: «Očistio bih grad (svojim rukama) i zasadio dosta zelenila.»

✚ MOBILNOST

«Podstakao bih aktivnosti za druženje mladih iz različitih gradova»

Utisak učesnika iz svih grupa je da mladi u Srbiji nemaju dovoljno prilike da putuju i sreću se sa drugim mladima, kako iz zemlje, tako i iz inostranstva. U tom svetlu možemo razumeti i njihov zahtev «za više

ekskurzija», ali i ideju o nastavku tradicije letnjih kampova (poput onih Ministarstva prosvete iz 2002.g.), kao i uspostavljanje «razmene đaka iz evropskih zemalja». Ovakvi susreti, kampovi i omladinske razmene bili bi ne samo u funkciji socijalnog razvoja mladih, već i važna prilika za interkulturalno učenje.

ŠTA VI KAO MLADI MOŽETE DA URADITE ?

Ne treba zaboraviti da mladi, pored velikih očekivanja, imaju i svoju odgovornost i pravo da učestvuju aktivno u društvenim procesima koji se tiču njih samih. Istovremno, oni jesu i veliki izvor energije. Evo nekih izjava mladih iz Subotice, Pančeva i Nove Varoši koje to potvrđuju.

Na kraju Programa ličnog osnaživanja, na pitanje «Šta vi kao mladi možete da uradite?», mogli smo čuti:

- «Mi mladi treba da istrajemo u borbi za svoja prava.»
- «Možemo da poboljšamo razvoj mladih samo ako nam Vlada izađe u susret.»
- «Možemo sve, samo kada hoćemo.»
- «Možemo mnogo toga da uradimo, da pomognemo i uspemo u rešavanju nekih problema.»
- «Da pokušamo da ZAJEDNIČKI utičemo i menjamo sve ono što je važno i što utiče na nas.»
- «Da pokušamo da ostvarimo svoje ciljeve.»
- «Trudom, upornošću bismo mogli bar neku 'sitnicu' učiniti za mlade i grad, jer naše malo znači mnogo.»
- «Mi možemo mnogo toga, samo nam je potrebna neizmerna podrška.»
- «Da kroz razne akcije pokažemo da smo sposobni za sve.»
- «Pa, svašta! Šta vas zanima?»
- «Mnogo toga; možda čak i previše!»
- «Možemo da se borimo za ono što želimo, jedino ako smo zajedno, bez obzira šta to bilo.»
- «Mnogo, samo nam dajte šansu!»
- «Možemo da pružimo nove ideje i planove, sve do detalja.»
- «Da na bilo kakav način pomognemo u ostvarivanju naših ciljeva i želja.»
- «Ako smo uporni, onda možemo da uradimo ono što smo hteli da uradimo.»
- «Sa svojom mladalačkom energijom, možemo da izmenimo svet!»
- «Pa, ako imamo viziju, možemo sve!!!»
- «I sve i ništa - zavisi od toga koliko to stvarno želimo...»

PREPORUKE ZA RAZVOJ OMLADINSKE POLITIKE U SRBIJI

Imajući u vidu evropske standarde (Saveta Evrope i Evropske Unije), kao i potrebe mladih uočene u toku projekta «Zato što je meni važno!», u cilju razvoja omladinske politike u Srbiji, Grupa «Hajde da...» preporučuje državnim institucijama Republike Srbije i svim relevantnim organizacijama civilnog sektora:

- da se hitno nastavi započeti proces razvoja Nacionalne strategije za mlade kako je opisano u Pismu o namerama Odseka za omladinu u novembru 2002. godine;
- da se ponovo uspostavi partnerski odnos i sistem ko-menadžmenta između vladinih institucija i organizacija civilnog društva koje vode mladi i/ili onih koje rade sa mladima;
- da se uspostavi kros-sektorijalna saradnja između različitih ministarstava, kako u procesu razvoja, tako i u toku implementacije Nacionalne strategije za omladinu;
- da se unapredi (ili ponovo uspostavi) saradnja Vlade Republike Srbije i Evropskih institucija (Savet Evrope, Evropska komisija ...) u ovoj oblasti;
- da republičke i lokalne vlasti podrže implementaciju važnih evropskih dokumenta, poput Evropske povelje o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou, Saveta Evrope;
- da se formiraju posebne budžetske stavke na lokalnom i republičkom nivou za projekte/inicijative mladih, i omladinskih organizacija;
- da potrebe mladih uočene u prethodnim istraživanjima (PRONI, UNICEF, Savez izviđača Vojvodine), kao i u okviru projekta «Zato što je meni važno!», budu uzete u obzir kao osnova za formulisanje prioriteta Nacionalne strategije za omladinu;
- da se podrži razvoj i afirmacija neformalnog obrazovanja u Srbiji, kao jednog od važnih oblika obrazovanja mladih, i da se razviju posebni formalni instrumenti za priznavanje i validaciju ovako stečenih znanja;
- da buduća politika za mlade bude zasnovana i jasno promoviše vrednosti demokratije, ljudskih prava i društvene ravnopravnosti.

REFERENCE:

- Council of Europe (2003): *Experts on Youth Policy Indicators*, third and concluding meeting - Final Report, Strasbourg
- European Commission (2001): *White Paper – A new impetus for European youth*, Brussels
- Evropski omladinski forum, CARE International (2003): *Priručnik za omladinski rad*, Banja Luka
- Ministarstvo finansija Republike Srbije (2004): *Zakon o budžetu Republike Srbije za 2004. godinu*, Beograd <http://www.mfin.sr.gov.yu/>
- Odsek za omladinu (2002): *Pismo o namerama, broj: 336-00-4/2002-05*, Ministarstvo prosvete i sporta, Beograd <http://www.mps.sr.gov.yu/upload/dokumenti/omladina/namere.pdf>
- Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (2002): *Radna verzija politike za mlade u Vojvodini*, Novi Sad
- Popadić, D i saradnici (2002): *Istraživanje o omladini u Srbiji*, PRONI, Beograd
- Savet Evrope (2004): *Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou*, Sarajevo
- Savez izviđača Vojvodine (2003): *U dijalogu sa mladima*, Novi Sad
- UNICEF (2002): *A Brave New Generation – Youth in Federal Republic of Yugoslavia*, Beograd